

מרצה.⁽¹¹⁾

"אותה", ללמדנו שרק חטאת נפסלת בזביחה שלא לשמה ולא שאר קרבנות, ואפילו אשם אינו נפסל.

(סימן הג"ש נש"ד)

יתבי רב הונא ורב נחמן, ויתבי רב ששת גביהו, ויתבי וקאמרי: קא קשיא ליה לריש לקיש: מנין שגם אשם, דלא אתי לאחר מיתה, כשר ואינו מרצה, ולמה לא לימא ליה רבי אלעזר – אשם נמי אתי לאחר מיתה, וכשר ואינו מרצה. ואם כן, אשם הוא כשאר הקרבנות, ואפשר ללמוד גם לאשם שנזבח בשינוי קודש או בשינוי בעלים שכשר ואינו מרצה.

[ואף שהאשם עצמו אינו קרב אחר מיתה, שהרי אין מי שיתכפר בו, מכל מקום הוא נחשב לקרבן שבא אחר מיתה, כי דינו לרעות עד שיפול בו מום, ויימכר, ובדמיו קונים עולות ל"קיץ המזבח" – דהיינו, עולות נדבה של ציבור הבאות בזמן שאין קרבנות להקטיר על המזבח⁽¹²⁾].

אמר להו רב ששת לרב הונא ולרב נחמן:

הרי קרבן אשם עצמו, גם הוא אינו קרב לאחר מיתה כמו בחטאת, משום שהמתכפר מת, אלא למאי קרב – למותרו בלבד [שאחר שנפול בו מום הוא נמכר ובדמיו מביאים עולות לקיץ המזבח], ואם כן, אי אפשר להוכיח ממה שמותרו כשר ואינו מרצה שגם בשחיתת קרבן האשם בעצמו בשינוי קודש יהיה

ה-ב ואם תפרוך: מה לתודה שהיא חמורה מאשם, שכן טעונה לחם, עולה ושלמים שאין טעונין לחם וזבחו. וחזר הדין, לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה. הצד השווה שבהן שהן קדשים, ושחטן שלא לשמן, כשר ואינו מרצה. אף אני אביא אשם, שהוא קודש, ושחטו שלא לשמו, כשר ואינו מרצה.

ומקשינן: מה להצד השהו שבהן, שהן באין בנדר ובנדבה, תאמר באשם שאינו בא בנדר ונדבה, ולפיכך אף אם שחטו שלא לשמו, יעלה למזבח וירצה, כי הוא מתמעט מ"אותה" האמור בחטאת.

אלא, אמר רבא, המקור לכך שאשם הנשחט שלא לשמו כשר ואינו מרצה, נלמד מהיקש, שנאמר: "זאת התורה... לעולה... ולאשם... ולזבח השלמים" – הקישו הכתוב לקרבן אשם לשלמים, לומר: מה שלמים שהן קדשים, ושחטן שלא לשמן, כשרים ואין מרצין. אף אני אביא אשם שהוא קודש, אם שחטו שלא לשמו, הרי הוא כשר ואינו מרצה.

ומקשינן: מאי חזית דאקשית אשם לשלמים, והרי בפסוק "זאת התורה" מוזכרת גם חטאת, ואם כן, אקיש אשם לחטאת, ונפסלנו לגמרי כששחטו שלא לשמו?

ומתריצין: הא מיעט רחמנא וכתב בקרבן חטאת

כדינו לאחר מיתה לנדבה, שהרי לולי מדרש יהוידע היה קרב לאשם, [הוא הדין כשקרב שלא לשמו יהיה נדבה], ודחינן שלולי מדרש יהוידע היה נידב לבדק הבית, כי אין אשם לאחר מיתה, [והיינו שלא מצאנו שאשם עצמו קרב לנדבה אלא בתורת עולה].

ובאבי עזרי [פ"י ממעה"ק ה"ז] כתב שמקושת הגמרא מוכח שמותר אשם, שמו אשם, אלא שדינו ליקרב כדינו עולה ואינו עולה לחובת אשם, ולכן סברו שיחשב אשם כשר שאינו מרצה לבעליו שחייב אשם. [וכן מפורש בשטמ"ק תמורה י"ז ב בהשמטות ו', וראה לעיל ד. הערה 12, ובהערה 5 לתוס'. ויתכן שלכך נצרך מדרש יהוידע ללמד שאינו נעשה דמים, אלא מותרו קרב עולה כחלק מדיני אשם].

וכוותו שדין אשם שלא לשמו כדין אשם לאחר מיתה, וכשם שלאחר מיתה כשר לשם עולה, משום שמעיקרו נקבע שמותרו יהיה לקיץ המזבח, וחלק מדיני האשם הוא, כך גם כשקרב שלא לשמה נחשב בקרבן אשם שדינו לעולתו לעולה. ודחינן שאין עשיית מותרו כעולה נחשבת כקיום האשם. וכמו שכתבו תוס' שאשם כחטאת אין מתקיים בהם דינם כשקרב מותרם לעולה. ולכן סבר ריש לקיש שנפסל מהקרבה שלא

11. מבואר בגמרא שאין קרבן תודה של ציבור. ומכאן תמהו על דברי השטמ"ק בערכין [יא א] שכתב שמצינו תודה הבאה בציבור, בתורה שמביאין כשמוסיפין על העיר. ומו"ר הגרא"ל תירץ שכוונת הגמרא שלא מצינו תודה הבאה כקרבן חובה של ציבור, ומה שמביאין תודה בהוספה על העיר אינה קרבן חובה על הציבור אלא מצד קידוש העיר. אך עדיין יקשה שבכל הצד השהו יש צד ציבור, ובאשם אין. וראה בתוס' ד"ה תודה.

1. לכאורה תמוה מה הקשו מאשם שמתו בעליו ודמיו נופלין לקיץ המזבח, והרי מביאים בדמיו עולה ואין האשם עצמו קרב לאחר מיתה, ואין נדמה לקרבנות הבאים בעצמם לאחר מיתה [ע"י הירושים] שרק בהם יש טעם להכשיר אף שאינם עולין לשם חובה.

וביאר הגרי"ז במנחות [ד א] על פי יסודו [בפ"ה מפסוה"מ] שבמותרות נאמרה הלכה למשה מסיני שהאשם נעשה נדבה, ודין נוסף דרש יהוידע הכהן [להלן ק"ג א] שנדבה זו תהיה לעולה, [ולא קדשי בדיק הבית, ולא כדיני הקרבן מקודם], ולפיכך סלקא דעתך שמדיני מותר נחשב כמו שהאשם קרב

משמע, שאם ישחוט חטאת בשינוי קודש יפסל הקרבן לגמרי.

מה שאין כן באשם, שלא נאמר בו מיעוט, ולפיכך אם מצינו שמותר האשם כשר, זה מלמד שגם שינוי קודש באשם הקרב כשר, אפילו שאינו מרצה לבעליו.

ומקשינן: **אשם נמי כתיב ביה "אשם הוא"**, ולמה אין שינוי קודש פוסל בו כמו שפוסל בחטאת?

ומתריצין: **ההוא "הוא" שנאמר באשם – לאחר הקטרת אימורים הוא דכתיב, ושינוי בעבודה בשלב של הקטרת אימורים אינו יכול לפסול את הקרבן, שהרי גם אם לא יקטיר כלל את האימורים הקרבן יהיה כשר.**

וכדנתיא: חזר רבי אליעזר [הפוסל אשם שנשחט בשינוי קודש כמו פסח וחטאת] ודנו [לפסול שינוי קדש באשם מצד] דין אחר – חטאת נאמר בה "היא" [ולכן] לשמה כשרה שלא לשמה פסולה. פסח נאמר בו "הוא" [ולכן] לשמו כשר שלא לשמו פסול.

הבא לכפר אינו כשר בשינוי קדש, כי אינו מכפר כשמו הראשון, וגם מותרו אינו עולה כשמו הראשון.

ובתוס' [ד"ה חטאת] מצינו שתי דרכים בביאור תשובת רב ששת. אם כוונתו כפירוש רש"י, [וכגירסתינו בגמרא], ונמצא שדחיתם היא שרבי אלעזר לא יכול להשיב לריש לקיש שנלמד אשם מחטאת, משום שבחטאת התחדש כי אף שמותרת קרב, נאמר בה "היא" לפסלה שלא לשמה. ואם כן יש הוכחה להכשיר אשם שלא לשמה – שהרי מותרו קרב, וגירסת תוס' "חטאת נמי אף על גב דקרב מותרה וכו'", והיינו שכל אלו דברי רב ששת, וכוונתו לבאר שריש לקיש הוצרך ל"אותה" משום שלומד שאשם בחטאת, שבשניהם מצינו מותר שקרב ובכל זאת נאמר בחטאת "הוא" לפוסלה, ואם כן גם באשם לא תועיל הסברה שישנו לאחר מיתה, כדי להכשירו.

והחילוק בין הביאורים הוא, אם בחטאת למדנו מ"הוא" שהמחשבה פוסלת בה, ודין זה אי אפשר ללמוד לאשם, שהרי הוא בא גם לאחר מיתה כשאין לו בעלים, ולמה תפסול בו המחשבה שרק גורמת שלא יעלה לבעליו לשם חובה, ואינו דומה לחטאת שמותרת אינו קרב, וכשאין לה בעלים היא נפסלת, שאינה באה אלא לריצוי. [ונמצא שלמסקנא קושית ריש לקיש תמוהה].

אולם גירסת התוס' נקטה שגם חטאת פסולה מפני שאינה מרצה, ולפיכך לומד ריש לקיש שאשם בחטאת, ואף שבא לאחר מיתה, כיון שאינו מרצה, לא מועיל לו מה שהוא קרב לעולה להכשירו במחשבת שלא לשמה. וראה **במשנת רבי אהרן** [ו' ב].

האשם כשר ואינו מרצה, שהרי חטאת שנשחטה בשינוי קודש, הרי היא פסולה לגמרי אף על פי שחטאת נמי מיקרב קרבה מותרה. ונמצא, שאין ראייה ממה שהמותר כשר ואינו מרצה, לגבי דין שינוי קודש בקרבן עצמו.⁽²⁾

[והאופן שמותר חטאת קרב, אינו בחטאת שמתו בעליה כמו אשם שמתו בעליו, כי חטאת שמתו בעליה תמות, אלא כשהפריש החוטא שתי חטאות על דעת שיתכפר באחת מהן והשניה תהיה לאחירות, שאם תאבד האחת יתכפר בשניה, והקריב את האחת מהשתיים, והתכפר בה, שאז דינה של השניה שתרעה עד שיפול בה מום, ותמכר, ויביא בדמיה עולות לקיץ המזבח, ואמנם היא כשרה גם אחר מיתת הבעלים, אך לא מדין חטאת, אלא כעולה].

ודחו רב הונא ורב נחמן את טענת רב ששת, לפי שאי אפשר ללמוד את דין האשם מדין החטאת –

בחטאת, **אף על גב דקרבה מותרה**, בכל זאת שינוי קודש בקרבן עצמו כן פוסל בה, **כי מיעט בה רחמנא במפורש "חטאת הוא"**, ודרשינן "הוא" בהווייתו

לשם.

וראייה לביאור זה מדברי **הריצב"א** שהובא ברא"ש [סוף פ"ב דקנים] שהאשה שמתה יורשיה מביאין חטאתה באופן שלא הפרישתה, ומשום שיעבודא דאורייתא יביאו היורשים מדמיה עולה כמותר חטאת, ומשמע שבהקרבת עולה ומותר חטאת מתקיים חיוב הבאת החטאת, ולכן אף שאין כאן חטאת בעין, ולא היו הדמים מותר של דבר אחר, מכל מקום חוב השיעבוד מתקיים בעולה, ומוכח שלאחר מיתה הקרבן קרב בשמו כדיני עולה, והוא כשר בשמו אף שאינו עולה לחובת בעליו.

ומו"ר הגרא"ל ביאר שעיקר קושייתם היתה שהבהמה המופרשת לאשם אינה נפסלת מהקרבה לאחר מיתת הבעלים, ולגבי זה אין חילוק אם הוא כשר בתורת עולה או בתור אשם שאינו מרצה כלל, כי העיקר הוא להוכיח מכך שאשם אינו נפסל מפני שאינו מרצה. [והיינו אם ביאור טענת ריש לקיש היא אם אין מרצין ממילא חל פסול בקרבן, אך אם טענתו היתה מנין שיש בקרבן תורת הקרבה, לא יועיל לו שיש באשם תורת הקרבה בתור עולה, ראה בע"א הערה 2 בשם הגרי"ז].

[ב. ראה לעיל [בעמוד א' הערה 17 על תוס'] אם המותרות הן קרבן הציבור, או שהן בקרבן של הקדש. ולכאורה בין כך ובין כך יקשה איך נחשבים כאשם של בעלים, וצריך לומר שסוגיין סוברת כמאן דאמר בתמורה כ' שמותר אשם לנדבת יחיד. וראה עוד להלן א]

2. **רש"י** פירש שמצינו חטאת הבאה לאחר מיתה, באופן שהפרישה לאחירות וכבר אין דינה כחטאת, ובכל זאת חטאת נפסלת בשינוי קדש, והוא הדין לאשם. והיינו משום שקרבן

ולכן, אם שחטו סתם, אפילו קודם שהוציאו לרעייה בפועל, הרי הוא כשר לעולה. שהרי משניתק שם אשם ממנו, לעולה הוא עומד.⁽³⁾

ומדייקת הגמרא: משמע שדווקא אם ניתק ממנו שם אשם – אין [אכן, כשר הוא לעולה], אבל אם עדיין לא ניתק, אלא שחטו סתמא לפני שהורו בית דין שדינו לרעייה – לא כשר הוא לעולה, לפי שעדיין שם אשם עליו. ובתור אשם אינו יכול להקריבו, שהרי מדובר באשם שמתו בעליו או שנתכפרו כבר באחר.

מאי טעמא הצריכו שינתק בית דין ממנו את שם האשם, והרי משהתכפר באשם אחר או שמתו בעליו, הרי הוא כבר עומד מצד עצמו לרעייה, וניתק שם "אשם" שעליו מאליו?

אלא, משום שאמר קרא "אשם הוא" – בהווייתו יהא! שישאר עליו שם קרבן אשם עד אשר ינתקו אותו בית דין⁽⁴⁾, ולכן הוצרך הכתוב לומר "הוא" באשם.

ונמצא למסקנא, שדעת רבי אלעזר תמוזה, למה לא ענה לריש לקיש שגם אשם בא לאחר מיתה ואינו מרצה, והוא הדין שבשינוי קדש יהיה כשר ולא ירצה.

אף אשם נאמר בו "הוא" [ולכן] לשמו כשר שלא לשמו פסול.

אמר לו רבי יהושע: חטאת נאמר בה "היא" בשחיטה [ולפיכך דרשינן בה] "היא" – לשמה כשרה, שלא לשמה פסולה. פסח נאמר בו בזביחה "הוא", [ולפיכך דרשינן בו] – לשמו כשר שלא לשמו פסול.

אבל אשם, לא נאמר בו "הוא" אלא לאחר הקטרת אימורין, ולא יתכן לפסול את הקרבן בגלל הפסול שבהקטרה, שהרי הוא עצמו שלא הוקטרו אימורין, כשר. ושינוי קודש לא גרע מלא הקטיר כלל.

ומקשינן: אם לא דרשינן מ"הוא" הכתוב בהקטרת אימורין של קרבן אשם לפסול אותו, ואלא "הוא", למה לי?

ומתריצין: לכדרב הונא אמר רב. דאמר רב הונא אמר רב: אשם שניתק לרעייה, שמתו בעליו או שנתכפרו באשם אחר, ולפיכך הורו בית דין שיצא האשם הזה לרעייה עד שיפול בו מום, ויביאו בדמיו עולות לקיץ המזבח – הרי כיון שהורו בית דין שדינו לרעייה, מאז ניתק שם אשם ממנו ונחשב כסתמא לעולה, לקיץ המזבח.

3. רש"י [בד"ה שניתק] פירש שניתק מדין אשם לרעייה שאמרו לו ב"ד "הוציאו, וירעה", וכן כתב להלן [ק"ב. ד"ה כדרב]. וצ"ב למה צריך מעשה ב"ד והרי כך היא ההלכה למסרו לרועה. ואמנם בסמוך [ד"ה ניתק] ביאר שניתק במסירה לרועה, [וכ"כ להלן קטו ב ד"ה רב הונא ומנחות ד ד"ה שניתק ובפסחים עג א ד"ה אשם] ומשמע שאין צורך בהוראת ב"ד, אך מאידך צריך ביאור מה מוסיפה המסירה בפועל לרועה. ובפסחים [עג א] פירש "שנתקו מעליו השליכו לאפר". וראה לשון רבינו

גרשום [תמורה יח א הובא בשטמ"ק מנחות ד א אות ט] ש"הגובר" אמר שייצא לרעייה, וצ"ע.

ומדברי רש"י שאם ניתק משם אשם – במסירה לרועה – נהיה סתמו לעולה, ואם לא נתקו, בהווייתו יהא מדאורייתא. משמע, שאם שחטו מפורש לשם עולה, גם קודם ניתוק כשר. וכן משמע כדבריו במנחות [ד א] "ובעי עקירה דלישחטיה בהדיא לשם עולה", והיינו משום שכל דין ניתוק הוא להעמידו כסתמא לעולה, והיינו שזה לקודם עקירה, ולכן שחיתתו לעולה מועילה מדין עקירה וא"צ ניתוק. [עיי' רש"י ד"ה לא ניתק].

[ובשפת אמת הבין ש"רעייה" היא תקנה דרבנן, ואחריה הותר לשחוט סתם, כי נחשבת כניתוק, אך השוחט סתם קודם תקנת ניתוק, פסול מדאורייתא]

ובשטמ"ק [במנחות שם אות ט] הביא שרבינו גרשום ביאר, שגורו עליו שירעהו, ושחטו לשם עולה, כשר, דלא הוי אשם. אבל אם לא ניתקו לרעייה ושחטו לשם עולה, פסול, דאשם

פסול הוי, דבהווייתו יהא, אף ששינה שמו בהווייתו יהא, ואשם פסול הוא. וראה שם שהעירו בעידו כי מסתבר שגרס בגמרא "ושחטו לשם עולה" [ולא "סתם" הם שתי לשונות בפסחים ע"ג]. והקשו, הרי אשם כשר אפילו שלא לשמו, ואפילו לא ניתק נמי יהא כשר, וצידד המגיה, שלאחר שנתכפרו הבעלים, כיון שפסול לשמו, יפסל גם שלא לשמו.

ולכאורה כבר נחלקו בזה רב חלקיה בר טובי ורב הונא להלן [קיד ב] באשם מחוסר זמן ששחטו שלא לשמו, אם כשר מפני שאינו עולה לבעליו, ובנדבה לא שייך מחוסר זמן, או שכל הפסול לשמו פסול גם שלא לשמו. אך יש לחלק כפי שביאר הגרי"ז [בנדר כח א] שרק תוך זמנו האשם כשר, כי הבעלים מחויבים בו, אבל בנידוניו הרי מדובר באשם שמתו בעליו, ואף שלא לשמו אינו כשר אלא בתורת אשם, וכשניתק, אין לו בעלים, ופסול.

וראה בקרן אורה שם שנקט שמחוסר זמן כשר בתורת אשם, כדינו במחשבת שלא לשמה, אבל בשפת אמת וחזו"א [כ, ח] כתבו שנחשב כעולה, וכיון ששחט שלא לשמו נפקע משם אשם ויכול להמשיך עבודתו לשם עולה. ובהערה הבאה נבאר במה נחלקו.

4. תוס' בכמה מקומות [מנחות ד א פסחים עג א] הקשו הרי נאמרה הלכה למשה מסיני שאשם ירעה עד שיתאב, ולמה

אמר להן רב אדא בר מתנה: כיצד ירצו קרבנות המורשים על היורשים? וכי עולת יולדת, שממנה הוכיח רבי אלעזר שמביאין היורשים עולת אמם, יכולה היא לרצות על היורשים? והרי אם היא ילדה – בניה מני ילדו? ואיך יתכן שיהיה להם ריצוי ב"קרבן יולדת"? (6)

מתקיף לה רב אשי: וזמאן לימא לן שקרבן של יולדת בא לרצות רק על מה שחטאה בלידתה (כמבואר בנדה לא ב)? דהרי אי איכא כמה מצוות עשה גבה של היולדת, שהיא חייבת להתכפר על ביטולן בקרבן עולה – מי לא מיתכפרא עליהן

שמת, הובאה בהרחבה בעמוד א' הערה 3], שלכולי עלמא יתכן שיש קרבנות שכשרים ואין מרצים. וכל הנידון הוא אם היורשים מתכפרים בקרבן אביהם, ואם היורשים מתרצים יקשה על רבי אלעזר שהביא ראייה מהאשה שהביאה עולתה, שהרי היא כשרה משום שמרצה ליורשים. [אך אם הנידון בין ריש לקיש לרבי אלעזר היה על עצם הדין של קרבנות כשרים ואין מרצים, יקשה כנ"ל למה לא הוכיחו מקרבנות גר שמת].

6. **בקרן אורה** דקדק שאילו הניחה בנות ילדו, יכולין להקריבה על לידתן, והקשה שהרי אין אדם יוצא בקרבן חבירו. וכן קשה למה הצריך רב אבא שיתכפרו דוקא על לידה, ולמה לא נחשב שמרצה על היורשים על שאר עשין. וכדומה לזה הקשה **בשפת אמת** על דברי רב אסי, למה הוצרך לומר "אי איכא כמה עשין גבה", והרי העיקר הוא שהקרבן מרצה על העשין של היורשין, ואינו קרבן הבא בלי ריצוי.

אולם בפשטות ביאור השקלא וטריא הוא, שכוונת רב אדא בר מתנה לומר שקרבן יולדת יש לו שם בפני עצמו, כי אינו בא לכפר על עשין בלבד ככל עולה, אלא לטהר ולהכשיר לקדשים, [וכמבואר לעיל ה. בהערה 11 לתוס' לדעת הסובר שגם עולה מעכבת במחוסר כפורים], וכיון שבא גם אחר מיתתה בהכרח שמביאין קרבן גם כשאינו מרצה לבעליו, וזו היתה ראיית רבי אלעזר לריש לקיש.

ודחה לו רב אסי שאין קרבן עולה של יולדת שונה מכל עולה שהיא דרוין, אלא רק שילדת מחוייבת בהבאת הדורון, וראיה לכך שהרי מתכפרת בה גם על שאר עשין, ואם כן גם יורשיה יכולים להתכפר בו, [ואפילו אם היא באה לטהר, כלולה בה גם הכפרה שינשה בכל עולה לכפר מקופיא לחייבי עשה]. ונדחית ראיית רבי אלעזר, שהרי יש לומר שדוקא קרבן זה כשר כי הוא מרצה, אך קרבן שנובח שלא לשמו ואינו מרצה, יפסל ולפי ביאור זה מיושב הכל.

[ודרך אגב משמע שקרבן שנובח שלא לשמו אינו מכפר אפילו מקופיא על עשין, ואינו עולה כלל לחובת בעליו, שאם לא כן ראיית רבי אלעזר עומדת במקומה, שעדיין דומה דין קרבן יולדת לקרבן שלא לשמו].

יתבי רב נחמן ורב ששת, ויתבי רב אדא בר מתנה גביהו, ויתבי וקאמרי:

הא דקאמר רבי אלעזר [לעיל בתשובה לקושיות של ריש לקיש, שהקשה אם אין מרצים למה הם באין] מצינו בבאין לאחר מיתה שהן כשרין ואין מרצין –

לימא ליה ריש לקיש לרבי אלעזר: מה הראיה מקרבנות שמביאים היורשין שיש הבאת קרבן בלא ריצוי? והרי אדרבה, הנהו קרבנות שמביאים היורשים, נמיו ליתו ולירצו על היורשים שמביאים אותם! ומנין לך שיש הבאת קרבן בלא ריצוי! (5)

אמרו כאן שדי בניתוק. ובסוגיין ביאור תוס' שבניתוק נחשב כעולה, ואין חיוב רעיה אלא מדרבנן, והפסוק מגלה שההלכה נאמרה אפילו קודם עקירה, ומאיך ההלכה מלמדת שכוונת הפסוק שבעקירה היא עולה. [ולא כהווייתו הראשונה].

ובמנחות הביאו בשם רש"י [וכן נראה שהבינו כאן בתחילה], שמן התורה נאמר דין רעיה, ואין צריך מום, אלא כשנתקו לרעיה הוכשר הוא עצמו לעולה.

ובפסחים [ובתירוצם הראשון כאן] נקטו שמדאורייתא אחר ניתוק אין צריך רעיה, אלא שרבנן גזרו שלכתחילה לא יקריב את האשם עצמו, אלא הוא ירעה. ובדמיו יביא עולה. וכן דייק הלחם משנה מדברי הרמב"ם [פ"ד מפסחהמ"ק הט"ז].

ומדברי רש"י מדויק כנ"ל, שבעצם השחיטה לשם עולה נעשית עקירה, ולכן אין צריך ניתוק. והיינו שחיוב ניתוק לרעיה הוא מדאורייתא, אך כששוחט לעולה קובע דינו כעולה ולא כאשם, והטעם לכך, כי בניתוק נעשה קרבן שעומד לדמיו ולא להקריבו למה שהוקדש מתחילה, וראה בהערות על תוס'. וכבר הבאנו לעיל [בהערה 1] שחזן מההלכה למשה מסיני, מצינו להלן [קג א] שדרש יהוידע הכהן מקרא, שכל שהוא משום אשם ולקח עולות, הבשר לה' והעורות לכהנים וביאר **הראב"ד** בתורת כהנים שבא לחדש שעורה לכהנים, ואינה כשאר קרבנות ציבור שהעורות לבדק הבית.

והגרי"ז ביאר שההלכה לימדה רק שיהא נדבה, ויהוידע הוסיף לדרוש שיעלה עולה. ועדיין תמוה מאיך, למה הוצרכה ההלכה, והרי במדרש יהוידע כלול גם דין ההלכה וגם חידושו. וראה **במקדש דוד** שדן אם ההלכה שכל שבחטאת מתה באשם רועה, נאמרה רק באשם ודאי או גם באשם תלוי, וראה קהילות יעקב [פסחים נא] שההלכה חידשה שבקדושת אשם כלולה קדושת עולה, ואילו במדרש יהוידע התחדש שבמותר חלה קדושת עולה.

ויתכן שבאשם תלוי אין קדושת עולה אלא כשנעשה מותר, אבל אם נחטש שלא לשמו כמחוסר זמן שעדיין אינו נותר, לא יעלה בתורת עולה, ורק באשם ודאי יעלה לעולה כי דינו שבכל אופן שאינו עולה לאשם נעשה עולה. ולכן הוצרכו גם ההלכה וגם המדרש. [ובכך נחלקו האחרונים בהערה הקודמת].

5. **בקרן אורה** העלה [מכח הקושיא מהבאת קרבנות של גר

יכולין להתכפר בעולתה, נלמד דקניא להו יורשיה לקרבנה?

והאמר רבי יוחנן: הניח מנחה לשני בניו, ומת, קריבה אותה מנחה על ידי בניו, ואין בה חסרון של שותפות [שאי אפשר להביא קרבן מנחה בשותפות], אלא הרי היא קריבה על ידם מבלי שיהיו בעליה.

ואי סלקא דעתך קניא להו היורשים לקרבן אביהם,

כשמביאה את קרבן היולדת? ומוכח, שבכוחו של קרבן עולה של יולדת לכפר על כמה וכמה מצוות עשה. וכיון דאפילו כי איכא כמה מצוות עשה גבה דיוולדת מיכפרא על כלן בעולת היולדת⁽⁷⁾ – יורשיה נמי מיכפרי בעולת היולדת כשהביאה במקומה, שהרי לא התייחד הקרבן לכפרה בתור "קרבן יולדת" בלבד⁽⁸⁾.

והוינן בה: **למימרא** וכי ממה שאמרת שיורשיה

ואילו יורשיו יכולין להתכפר מפני שבעולתו נמשכת על הקרבן. ולפיכך מקשה הגמרא על מה שהוכיח רבי אלעזר מקרבנות הבאים לאחר מיתה, שאם נפקעה בעולתו אינם מרצים, והרי יתכן שקרבן קרב גם בלי בעלות מפני שהוקדש לכך, ורק למתים אינו מרצה משום שאין כפרה לאחר מיתה. אך בעלות המת נמשכת שהרי רק מכוחה מתכפרים היורשים שאינם יכולים להתכפר בקרבן שירשו אלא עם בעלות המקדיש. וכנ"ל.

ודעת רבי אלעזר כבר התבאר [בהערה הני"ל], שתתכן כפרה למתים אחר שמתו, ורק משום שהסתלקה רשות בעלים מהקרבן לאחר מיתה, אינו מכפר לו, ולדבריו גם יורשיו לא יתכפרו בו.

ואמנם למסקנת הגמרא שאין היורשים קונים את הקרבן, הוכיח הגרי"ז שהקרבן שייך למת, ולא נחשב כקרבן שאין לו בעלים, שהרי בסנהדרין [מז א] אמרו שקרבנות של אנשי עיר הנדחת נדחין, ומסקינן שמדובר אף לאחר שהתעכל הבשר והתכפרו מרשעם, ומשמע שנשאר הקרבן שלהם ולפיכך אינו זבח רשעים, ופסולו רק מפני שנדחה.

אולם החזו"א [א' ו'] נקט שבן מתכפר בקרבן אביו מפני בעולתו בקרבן, ואף שלא הופרש לשמו, מכפר לו מקופיא, מפני שקרבן שלו קרב. וכדלהלן. [ובאופן נוסף ביאר שקרבן שנשחט בסופו לשם בעליו החדש נחשב כאילו הופרש לשמו, וסברא זו תבואר להלן בתוס' ד"ה לא].

וראה **בחתם סופר** [יו"ד שכ"א] שהקשה לו מחותנו איך יורשים מביאין עולת אמם והרי לא עשאתן שליח, והשיבו שאינם מביאין מדין שליחות אלא הם הבעלים שמתכפרים מקופיא, וראיתו שהרי יורש סומך אף ששליח אינו סומך. וכן כתב **באור גדול** [מנחות פ"ט מ"ז]. והראיה תמודה, שהרי נחלקו ר"מ ור"י ביורש, ואילו הוא בעלים ודאי שסומך, וי"ל.

אמנם ממה שמביאין קרבן גר שמת, מוכח לכאורה שאין הבאת הקרבן תלויה בריצוי לבעלים, אלא שיש מצוה על הבעלים להביא קרבנו, אך קרבן שאין לו בעלים נשאר בבעלות הקדש, וההקדש מביאו.

וכן מוכח מדין קרבן עבדים, שכבר תמה **בצאן קדשים** [מנחות עב ג] אם כהני שלוחי דידן איך קרבן עבדים קרב והרי אין שליחות לעבדים. ובהכרח שההקדש הוא הבעלים לקרבן שאין לו בעלים, וכהני שלוחי דידן – ההקדש. וראה לעיל [ע"א הערה 3].

7. רש"י [בד"ה מאן, ולהלן ו. ד"ה כיון] פירש שהוכיח שהתכפרו כל העשין שעליה היא שהרי נאמר בעולה "ונרצה לו" ומשמע שבעל הקרבן התרצה לגמרי למקום. ומו"ר הגרא"ל הביין בדבריו שלא יתכן שיתכפר רק על חלק מהעשין שעליו, ולכן נקט שאם יש עליו עשה אחד שלא שב עליו בתשובה, אף שאינו פוסל את הקרבן לא יתכפר לו כלום, כי יחשב קרבנו כזבח רשעים, [אבל עשה שאחר הפרשה אף שאינו מתכפר, אם עשה תשובה אינו מעכב, כי אינו רשע, וכדלהלן].

8. **בקצוה"ח** [ת"ו סק"א] הוכיח שאפילו למאן דאמר שקדשים קלים ממוין בעלים ויכול למכרן, היינו רק לענין הבשר, אך הכפרה אינה עוברת לבעלים אחר, ואסור לשנות ולזרוק לשם הקונה, ולכאורה תמה אם כן איך תועיל הכפרה ליורשין, והלא זכית הירושה אינה תופסת אלא בבשר.

וכבר תמה הגרי"ז על נידון הגמרא בסוגיין אם יורשים קונים את קרבן האב לכפרתו או לא, והרי בכריתות [כז א] פשיטא לגמרא מסברא שירוש קונה קרבן אביו, וצריך מיעוט מקרא שאינו מתכפר בו. [וראה בפירוש **רבינו גרשום** שם, ו**בתוס'** נזיר כז ב ד"ה ואינו, ו**ברבינו הלל** חובה ו', שבן אינו יוצא בחטאת אביו משום חטאת שמתו בעליה, רק הוה אמינא שהבן תחת אביו, או שנחשבת כהפרשה חדשה לבן, ולכן צריך מיעוט].

וחילק בין קרבן שאינו עולה לאב באופן המדובר שם – בהפריש חטאתו ומת, שהבן יורשו, ולולי קרא יכול להתכפר בו, מהסברות הני"ל. לבין המדובר בסוגיין בשאר קרבנות שהאב מתכפר בהם, והנידון אם הבן קונה בו חלק לכפרתו או לא. ולדבריו האב הוא הבעלים, וכיון שנזבח לשמו יכול לכפר גם לבן, אף שאין הבן קונה את עצם הקרבן. וכן משמע בפירוש **הראב"ד** לתו"כ [בחוקותי פי"ג ד'] שבן ממיר בקרבן אביו משום שהוא כרעיה דאבוא.

[והגרי"ג **אידלשטויין** הקשה בב"ב כג ב שאמרו בכור נוטל פי שנים במקדשין רק למיד' קק"ל ממון בעלים, והרי יש למתכפר חלק בבשר אפילו לרבנן, ובפשטות צ"ל שלרבנן הבשר נחשב "ראוי" כי זוכין בו רק אחר כפרה. אמנם לדברי הגרי"ז נמצא שלרבנן אין היורש זוכה בעצם הקרבן, אלא רק מתכפר בקרבן אביו, ולכן אין בכור נוטל בו פי שנים].

והבינה הגמרא בקושיא על רבי אלעזר שהטעם שמת אינו מתכפר הוא בהכרח מפני שאינו יכול להתכפר אחר מיתה,

היינו דאמר רבי יוחנן ד"אם הניח בהמה לשני בניו
אין ממירין בה"⁽¹¹⁾, משום דהויא להו

שהוא נחשב כקרוב דשותפין, ושותפין לא מצו א-1
ממירין.

אלא אי אמרת לא קניא להו קרבן האב ליורשיו,
אלא הוא נשאר קרבן אביהם, אמורי נמי לימרו!
שהרי קרבן יחיד הוא, ולמה אמר רבי יוחנן שאין
ממירין בו?⁽¹²⁾

ומתריצין: באמת אין קרבן האב נקנה ליורשיו, ובכל
זאת אין להקשות למה אינם ממירין בו, כי שאני
התם, בשני יורשים, שאפילו אם אינם שותפים

כמשמעות דברי רב אשי, הרי אין היורשין יכולים
להקריב את המנחה שירשו מאביהם, שהרי "נפש כי
תקריב קרבן מנחה" אמר רחמנא – למעוטי
שותפין!⁽⁹⁾

וכן יקשה מאידך – וכי יתכן לומר שהיורשין מביאין
קרבן אביהם ואינו נחשב קרבן השותפין כי לא קניא
להו ליורשין קרבן אביהם? והאמר רבי יוחנן: הניח
קרבן בהמה לשני בניו ומת – קריבה על ידם,
ואין ממירין בה, שאם המירו בה בהמת חולין
אחרת אין אותה בהמה נעשית קרבן תמורה, כי
הממיר בקרבן השותפים אינו עושה תמורה⁽¹⁰⁾.

אי אמרת בשלמא קניא להו ליורשין קרבן אביהם,

לגבי תמורה פסק [בפ"א מתמורה ה"ה] שאין היורשים ממירים
משום שהם שותפים בה.

והעלה מכח זה שפסול השותפות במנחה הוא בהפרשה,
ואם הפריש האב יכולים בניו להביאה, אך בתמורה החסרון
הוא בהמרה של שותפין, ולפיכך אף שירשוה מאביהם אינם
יכולין להמיר. [ולהלן נביא את דברי הלחם משנה בישוב
סתירה זו].

ולהלן [ריש דף ו'] נבאר שחסרון השותפות בהמרה הוא
מדיני הבעלים, ולא רק משום שהקרוב הוא קרבן השותפין.
אולם במנחה מסתבר שהיא מדיני המנחה, שאין הנידון בזכות
בעליה, אלא בפסול המנחה להקטרה, ויש להטעים בכך את
החילוק הניל, ששותפות הבעלים נחשבת אפילו כשיש להם
רק כפרה מקופיא, כי לכל אחד יש חלק בקרבן וגורם שלא
יוכל השני להמיר בקרבן שאינו שלו. אבל במנחה שהוא פסול
בקרבן, יתכן שבכפרה מקופיא אינו נחשב כשותף, ואינו פוסל,
[ורק בהמרה התחדש מקרא שכפרה מקופיא נחשבת בעלות
להמרה]. וראה להלן ו א בהערות לתור"ה מקופיא.

11. הגרי"ז תמה שהרי מדברי רבי יוחנן משמע להיפך, שירוש
אינו קונה, כי למה דקדק לומר שהניח לשני בניו, ומשמע
שאלו היה בן אחד היה ממיר, ולפיכך שני בניו נקראו
שותפין, אף אם אינם קונים את הקרבן. [שאלו רצה לומר
שהם שותפין מפני קנינם בקרבן, יכל לומר שאחד ממיר,
וממילא שנים הם שותפים].

ולפיכך ביאר שבקושיא סברה הגמרא שאין חסרון השותפין
במעשה ההמרה, אלא שבקרוב של שותפין אין תמורה,
ולפיכך אף אם הם שותפין בבעלות לגבי תמורה, שכל יחיד
מהם יכול להמיר, עדיין אם לא קנו בירושה אין זה קרבן של
שותפין שאינו בהמרה. וראה עוד להלן.

1. הקרן אורה תמה שהרי אם אינם קונים בירושה [ולפי ההוא
אמינא גם לא מתכפר בהם כלל] כיצד יעשו תמורה והרי אינם
בעלים כלל. והגרי"ז ביאר שגם בהוא אמינא ידעה הגמרא
שיש לו זכות להמיר, שהרי נאמר אם המיר ימיר לרבות יורש,
רק דמקשינן שאינה נחשבת כשותפות כי לא קניא, ואין לו

9. בקרן אורה וחזו"א הקשו למה הם יורשים כלל את המנחה,
הרי אם אין בה שותפות דין הוא שלא ירשוה ולא יפסלוה.
וביאר קושייתם, שהרי לכאורה המעבב בשותפות הוא
ההפרשה וההבאה שצריך היחיד לעשות, ואם כן כשהפרישה
האב וירשוה בניו למה תפסל המנחה, והרי עדיף שלא תהיה
להם בעלות להקריבה, וממילא יוכלו להקריבה. [ראה בצאן
קדשים, בהערה 9 ובהערות לתוס' ד"ה ולא, שכתב כן].

ובהכרח שחסרון הבעלים במנחה מעבב את הקרבתה, ואף
אם הופרשה על ידי בעלים אחד, כיון שהבאתה על ידי
שותפין הם אינם יכולים להיות בעלים על מנחה, נמצא שאין
עליה בעלים ואינה קריבה, כיון שאין קרבן בלא בעלים, כי
הקרבת הקרבן היא לצורך בעליו. וכן כתב בחתם סופר [נדריים
לד ב].

אך בקרן אורה נקט שאילו היה ליורש קנין בקרבן אביו,
היה הקנין חל אפילו אם היה גורם לפסולו. וכן משמע מלשון
הגמרא שלא מקשינן על דברי רבי יוחנן עצמו שאמר "אין בה
שותפות" אלא על הדקדוק "ואי סלקא דעתך קניא להו נפש
אמר רחמנא", והיינו שבדברי רבי יוחנן יתכן לבאר שהחסרון
הוא בהפרשת המנחה על ידי שותפין, אבל כשירשו מנחה
שהפריש אביהם יכולים להביאה, ואדרבא כוונת רבי יוחנן
שאין בה חסרון של שותפות. ורק מהדרשא של "נפש" שמענו
שותפות מעבבת גם בהקריבה. וראה בהערה 7 על תוס'.

ועוד דן בקרן אורה באופן שלא הניח מנחה, אלא בניו
הפרישו ממעות שהניח להם מנחה לחובתו, אם נחשבים
כשותפין בה ואינה קריבה, ולפיכך אינם צריכים להפרישה
כלל, או שאין להם קנין בה וצריכים להפרישה. ולפי המבואר
לכאורה ממה נפשך אינם צריכים להפרישה, כי אם יהיו
בעלים הרי זו שותפות, ואם לא יחשבו כבעליה, הרי זה עיקר
הטעם לפסול, מפני העדר הבעלות. אולם יתכן שרק אם קנו
בירושה נחשבת כמנחת שותפין, אבל אלו שהפרישו לכפרת
יחיד, נחשבת כמנחת האב. וראה במיאירי [יומא נ"א] שחטאת
השותפין תלויה במתכפר ולא במקדיש.

10. בצאן קדשים תמה על סתירת דברי הרמב"ם שלענין
מנחה פסק [פי"ד ממעדה"ק ה"ג] שירוששים מביאין אותה, ואילו